
МЕНЕДЖМЕНТ

DOI: 10.25140/2410-9576-2023-1(26)-238-254

УДК 351.77:614.2

JEL Classification: I1

Максим Дубина

доктор економічних наук, професор

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: maksim-32@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5305-7815>ResearcherID: [F-3291-2014](https://orcid.org/0000-0002-5305-7815)**Денис Сердюк**

аспірант

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: denysserdiuk@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5186-5909>**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ
СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: СУТНІСТЬ, МОРФОЛОГІЯ
ТА СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Анотація. У статті проведено поглиблення теоретичних положень функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я. Це здійснено на основі обґрунтування сутності «організаційного механізму» та «економічного механізму», визначення особливостей функціонування цих механізмів у зазначеній сфері. Також, враховуючи наукові концепції розгляду сутності організаційно-економічного механізму, у статті конкретизовано зміст цього механізму у сфері охорони здоров'я та виокремлено специфічні риси його існування. Це дало змогу також визначити морфологічну будову такого механізму з уточненням його окремих компонентів та визначенням взаємодії між ними.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм; економічний механізм; організаційний механізм; сфера охорони здоров'я; механізм; медичний заклад; державне регулювання.

Рис.: 1. Бібл.: 28.

Постановка проблеми. Організаційно-економічний механізм відіграє ключову роль у функціонуванні та розвитку всіх без винятку господарських систем, які сьогодні є невід'ємною складовою системи національного господарства країни. Цей механізм поєднує в собі базові елементи, завдяки яким певний економічний об'єкт здійснює свою діяльність та може розвиватися в межах зовнішнього середовища. Проте зазначений розвиток можливий лише, з одного боку, за правильного та дієвого використання окремих компонентів такого механізму, а з іншого – при загальній його зміні. Відповідно забезпечення трансформації економічних систем різної природи безпосередньо пов'язано з використанням та удосконаленням їхнього організаційно-економічного механізму.

МЕНЕДЖМЕНТ

Гармонізація взаємодії організаційних та економічних складових створює відповідний дієвий механізм, який сприяє розвитку економіки та його суб'єктів. Сучасні умови розвитку суспільних відносин, прискорення соціально-економічних процесів вимагають пошуку нових підходів до вирішення економічних проблем. Цьому сприятиме розробка теоретико-методичних засад організаційно-економічного механізму [23].

Сфера охорони здоров'я є однією з ключових сфер розвитку соціальної системи будь-якої країни і невід'ємною складовою функціонування суспільства. Ця сфера відіграє важливу роль у забезпеченні якості життя громадян та підтримки їхнього здоров'я. Саме об'єктивність необхідності розвитку цієї сфери для підвищення стандартів життя вимагає пошуку нових методів та інструментів для удосконалення її функціонування. Тобто є потреба в застосуванні окремих компонентів організаційно-економічного механізму цієї сфери, зміни його відповідно до актуальних тенденцій розвитку національної економіки. Своєю чергою це актуалізує питання поглиблення теоретичних і прикладних положень функціонування зазначеного механізму, пізнання його сутності та опису особливостей розвитку.

Аналіз останніх публікацій. Питання дослідження сутності та структури організаційно-економічного механізму досліджувалися в багатьох наукових роботах як вітчизняних, так і закордонних науковців, серед яких варто виокремити таких: В. Бондаря, Ю. Лисенка, О. Літвінова, Н. Мазур, В. Микитюк, К. Паюнєна, Б. Погріщук, А. Соколову, С. Тульчинську, О. Хринюк, Х. Черевко та ін.

Особливості розвитку сфери охорони здоров'я в сучасних стохастичних умовах зміни зовнішнього середовища, функціонування її організаційно-економічного механізму розглядаються у працях В. Борщ, Д. Гавриченка, О. Головаш, Д. Драгунова, М. Забаштанського, А. Рогового, Ю.Сафонова, І. Яремка та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри численні напрацювання науковців у сфері дослідження теоретичних і прикладних положень розвитку сфери охорони здоров'я, організаційно-економічного механізму її функціонування, наявні наукові результати залишаються несистематизованими, фрагментарними й несистемними. Особливої уваги потребують питання аналізу морфології зазначеного механізму та його специфічні риси функціонування і трансформації з урахуванням постійно змінних умов, у яких розвиваються медичні заклади в Україні.

МЕНЕДЖМЕНТ

Метою статті є поглиблення теоретичних положень щодо функціонування та трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Розгляд теоретичних положень функціонування сфери охорони здоров'я неможливо реалізувати без конкретизації специфічних рис функціонування та розвитку такої сфери. Серед них, на наш погляд, варто виокремити такі:

- сфера охорони здоров'я є частиною національної економіки будь-якої країни, невід'ємною складовою її соціальної системи;

- важливу роль у функціонуванні цієї сфери відіграє бюджетне фінансування та фінансові ресурси місцевих органів влади;

- в управлінні та регулюванні функціонування беруть участь органи державної влади, місцевого самоврядування, саморегульовані організації;

- сфера є невіддільною частиною функціонування суспільства, що зумовлено постійним попитом на медичні послуги;

- у межах функціонування цієї сфери відбувається залучення фактично всіх громадян, незалежно від віку, статі, території проживання;

- сфера функціонує з метою задоволення різних, досить часто відмінних за своєю природою медичних потреб громадян, що значно ускладнює її структурну будову (різні види лікарень, наукові медичні установи, система первинної медичної допомоги, система стаціонарної медичної допомоги);

- у межах сфери функціонують окремі державні установи, які відіграють роль інфраструктурних об'єктів для роботи медичних установ (лабораторії, інформаційні центри, спеціальні виробничі підприємства тощо) [18, с. 25-26; 5, с. 90].

Як уже зазначалося, розвиток будь-яких економічних систем безпосередньо пов'язаний з їхнім організаційно-економічним механізмом. На сьогодні в науковій літературі вже виокремлено та описано значну кількість різних варіацій та типів такого механізму, деталізовано особливості функціонування окремих механізмів, які використовують для розвитку окремих аспектів та підсистем організаційно-економічного механізму. Іноді досить складно систематизувати та поєднати в єдину систему теоретичного знання вже отримані вченими наукові положення про функціонування зазначеного механізму. В еко-

МЕНЕДЖМЕНТ

номіці використовується велика кількість варіантів механізмів управління – господарський, економічний, ринковий, соціальний, організаційний, організаційно-економічний тощо [11, с. 147].

Отже, для опису сутності та морфології організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я обґрунтуємо спочатку зміст та особливості функціонування економічного та організаційного механізмів зазначеної сфери і далі визначимо специфічні риси саме її організаційно-економічного механізму.

Однак спершу обґрунтуємо сутність механізму як наукової категорії, яку прийнято розглядати в контексті дослідження майже всіх об'єктів пізнання в межах різних наук. Насамперед з досить спрощено підходу механізм – це сукупність певних компонентів, які в поєднанні забезпечують функціонування певного об'єкта, явища, здійснення конкретного процесу. Механізм можна розглядати як невід'ємну складову системогенезу будь-якого об'єкта, сукупність взаємопов'язаних компонентів, які забезпечують можливість реалізації такого процесу та дають змогу в разі їх зміни трансформувати майбутній стан зазначеного об'єкта [6, с. 446]. Також варто зазначити, що механізм являє собою складну організовану систему, але головним є те, що він постійно супроводжується певним процесом, спрямованим на виконання специфічних функцій, без якого сам механізм не може існувати. Також процес повинен бути забезпечений певними ресурсами для отримання результату [23].

Отже, розглянемо специфічні риси функціонування передусім організаційного механізму сфери охорони здоров'я. Для цього визначимо сутність такого механізму, який існує в межах функціонування економічних систем.

Поняття «організаційний» пов'язане з необхідністю опису організації певних процесів у функціонуванні, трансформації та розвитку окремих економічних систем. Проте це поняття також використовується в різних науках. Термін «організаційний» є універсальним та використовується у межах досліджень різної спрямованості та специфіки. Взагалі, означена категорія пов'язана з процесом організації чогось, формуванням певного явища та процесу, що відбувається не стихійно, а під наглядом певного суб'єкта, який і здійснює організацію [25, с. 40]. Необхідність організації визначається внутрішньою структурованістю системи, а також такими властивостями елементів системи, як їх адаптивність та можливість опору поєднанню [7, с. 644–646].

МЕНЕДЖМЕНТ

Таким чином, враховуючи окреслене, розглянемо сутність організаційного механізму, специфічні риси його функціонування в межах сфери охорони здоров'я. У науковій літературі трапляється досить значна кількість концепцій трактування змісту такого механізму. Наприклад Погріщук Б. В. під організаційним механізмом розуміє організаційні форми виробництва, праці та управління, такі як організаційні структури та функції управління, система нормування та планування, співвідношення централізації і децентралізації менеджменту тощо [16].

Розглядаючи організаційний механізм на мікрорівні, тобто в межах функціонування організації, Калле Паюнен визначає чотири основні та взаємопов'язані характеристики механізмів, а саме:

- 1) механізми складаються зі складових частин та їх взаємодії;
- 2) механізми щось виробляють;
- 3) продуктивна діяльність механізмів істотно залежить від ієрархії їх побудови;

4) пояснення механізмів – це уявлення або моделі механізмів, які, якщо є точними, описують відповідні характеристики механізмів, що діють в організаційних процесах [27, с. 1451].

Отже, враховуючи окреслені концепції розгляду сутності організаційного механізму, можна виокремити його базові характерні риси, а саме:

– організаційний механізм пов'язаний із формуванням взаємодії з різними підсистемами, які в сукупності складають єдиний об'єкт дослідження;

– організаційний механізм складається зі структурних компонентів, зміст взаємодії між якими визначається специфікою об'єкта, механізм якого досліджується;

– організаційний механізм безпосередньо пов'язаний із поведінкою основних суб'єктів та їх комунікацією між собою в межах досліджуваного об'єкта;

– організаційний механізм відображає модель управління в межах досліджуваних суб'єктів, тобто модель впливу контролюючої підсистеми на контрольовану;

– організаційний механізм формує основу для забезпечення подальшого функціонування і розвитку досліджуваного об'єкта [1; 13; 24].

Відповідно, якщо розглядати сферу охорони здоров'я як складну багатоієрархічну й поліструктурну систему, то для її організаційного механізму притаманними є такі особливості:

МЕНЕДЖМЕНТ

- наявність системи контролюючого впливу одних суб'єктів над діяльністю інших;
- ієрархічно визначена система управління основними суб'єктами (медичними закладами);
- сформована система інституційного забезпечення для функціонування всієї сфери (нормативні акти, інструкції, регламенти);
- багатоієрархічна структура підпорядкування одних суб'єктів іншим (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство охорони здоров'я України, Управління охорони здоров'я при обласних державних адміністраціях, медичні заклади різного типу підпорядкування тощо);
- невід'ємна підсистема складного механізму державного регулювання та управління [2; 4, с. 133; 21].

Звичайно, розглядаючи комплексний організаційний механізм функціонування сфери охорони здоров'я, в першу чергу акцентуємо увагу на його макрорівні. Однак цілком зрозуміло, що на рівні окремих медичних установ також існує свій організаційний механізм, своя система управління такими закладами, певне документарне забезпечення, ієрархічна структура підпорядкування між різними ланками, відділами та відділеннями.

Звичайно організаційний механізм у своєму функціонуванні тісно пов'язаний загалом з економічним механізмом. Розглянемо сутність такого механізму детальніше. У науковій літературі також є декілька підходів до його розуміння. Наприклад, Зборовська О. М. пропонує економічний механізм розглядати як «механізм, що забезпечує формування і визначення сприятливих економічних, організаційних, правових та інших умов розвитку економічного потенціалу й підвищення ефективності його використання, а також надання державної цінової, фінансової та інших видів допомоги національним товаровиробникам» [8, с. 25]. Плющ І. С. зауважує, що «економічний механізм – це практичний вираз системи виробничих відносин, який включає засновану на інтересах (відповідальності) сукупність економічних важелів і регуляторів виробництва» [15, с. 26]. Літвінов О. С., Капталан С. М. пропонують під економічним механізмом розуміти сукупність, систему елементів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання, яка враховує особливості його зовнішнього та внутрішнього середовища [11, с. 147].

МЕНЕДЖМЕНТ

Враховуючи окреслені підходи до розгляду сутності економічного механізму, можна констатувати, що у сфері охорони здоров'я такий механізм безпосередньо пов'язаний з:

- рухом господарських відносин між різними суб'єктами;
- рухом фінансових ресурсів від центрів їх розподілу до тих систем, де вони використовуються;
- розвитком сфери медичних послуг, в якій функціонують заклади різної форми власності;
- активною взаємодією між медичними закладами та іншими економічними суб'єктами з метою забезпечення їх функціонування;
- задоволенням об'єктивно існуючого в суспільстві попиту на медичні послуги;
- функціонуванням системи державного регулювання економічних відносин та ін. [3; 9, с. 47; 19; 26, с. 130].

Безпосередньо в сучасних умовах функціонування як організаційного, так і економічного механізмів не є відокремленим. Сьогодні ці два механізми тісно переплітаються у своєму розвитку, визначаючи трансформаційні процеси один одного. Особливо це спостерігається у сфері охорони здоров'я, де економічна діяльність значним чином визначається і регламентується складноієрархічною управлінською підсистемою. Саме тому досить часто в наукових роботах науковці розглядають організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я як єдиний, цілісний об'єкт дослідження. Проте зі змістовного, онтологічного погляду цей механізм являє собою поєднання мінімум двох базових механізмів – економічного та організаційного.

Розглянемо більше детально теоретичну сутність організаційно-економічного механізму. Представимо декілька концепцій трактування його змісту, які сьогодні трапляються в науковій літературі, а саме:

1) організаційно-економічний механізм – «цілеспрямована та керована відкрита система організаційних, економічних, правових, управлінських і регулювальних дій, способів і процесів, які впливають на порядок здійснення кооперативної діяльності в економіці України, що сприяє досягненню очікуваних економічних, соціальних, екологічних та інших результатів» [20, с. 89];

2) організаційно-економічний механізм – «комплекс методів, засобів, прийомів, які слугують інструментом реалізації управлінської діяльності, є взаємоузгодженими та взаємопов'язаними між собою та

МЕНЕДЖМЕНТ

спрямовані на координацію діяльності всіх функціональних підрозділів підприємства, допомагають забезпечити прийнятний рівень його ефективності» [12, с. 16];

3) організаційно-економічний механізм – «сукупність управлінських дій, які спрямовані на організацію взаємодії між внутрішніми елементами всередині системи з урахуванням впливу зовнішнього середовища» [11, с. 148];

4) організаційно-економічний механізм – «система формування цілей і стимулів, яка дозволяє перетворити в процесі трудової діяльності рух матеріальних і духовних потреб членів суспільства в рух засобів виробництва та його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів» [10, с. 86];

5) організаційно-економічний механізм – «це система основних та специфічних елементів, сукупності функцій, методів, форм, важелів державного впливу на загальнодержавному, регіональному й мікрорівні економічного, правового, організаційного характеру з метою забезпечення сталих взаємовідносин між ними, формування взаємовигідних умов для здійснення господарської діяльності» [22, с. 92];

6) організаційно-економічний механізм – певна сукупність елементів організаційного та економічного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних та взаємодіючих між собою із рухливими внутрішніми та зовнішніми зв'язками на макро-, мезо- та мікрорівнях економіки, її міжгалузевих комплексів, галузей, первинних ланок тощо, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати відсутні у конкретний момент зв'язки, елементи, стимули тощо [23].

Зауважимо, що окреслені підходи трактування сутності організаційно-економічного механізму відображають його онтологічну складність, оскільки констатують у наведених концепціях складну компонентну структуру такого механізму, плюралізм його методів, форм, функцій та принципів. Певних уніфікованих підходів щодо розгляду сутності такого механізму поки що в наукових роботах не спостерігається. При цьому організаційно-економічний механізм вивчається науковцями у процесі дослідження насамперед економічних систем різних ієрархічних рівнів, їх окремих типів. Наприклад, у багатьох роботах такий механізм розглядається в контексті пошуку нових інструментів активізації розвитку підприємств, які функціонують у різних галузях та сферах національного господарства.

МЕНЕДЖМЕНТ

Отже, враховуючи окреслені підходи до розгляду сутності дефініції «організаційно-економічний механізм», можна констатувати, що *організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я – складна, відкрита, структурована система методів, засобів, інструментів, важелів, які використовуються органами державної влади, місцевого самоврядування та медичними закладами у процесі управлінської діяльності з метою забезпечення досягнення цілей, реалізації основних функцій такої сфери для задоволення попиту громадян на медичні послуги*. Структура зазначеного механізму представлена на рис. 1.

Відповідно до специфічних рис функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я можна віднести такі:

– механізм взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування та медичними установами, включаючи заклади різних форм власності;

– механізм управління та регулювання діяльністю медичних установ, що відбувається на основі використання ієрархічної моделі впливу контролюючої підсистеми на контрольовану;

– механізм, в якому активно використовується складна сукупність економічних, організаційних та інших специфічних методів впливу на господарську діяльність окремих медичних установ (регламентація діяльністю державних та комунальних установ, регулювання функціонування окремих сфер національного господарства (фармацевтична галузь, наприклад));

– існування на трьох рівнях:

мікрорівень – функціонування окремих медичних закладів з притаманною кожному з них системою управління та економічною моделлю розвитку;

мезорівень – функціонування сукупності медичних закладів в межах певного територіального простору з відповідною системою їх управління та регулювання діяльності;

макрорівень – національна система охорони здоров'я з притаманною їй складною системою взаємовідносин між різними її ланками та механізмами взаємодії;

– механізм, який функціонує у складі національного економічного механізму країни, є його невід'ємною складовою, у т. ч. механізму державного регулювання економічних відносин;

– механізм, функціонування якого дозволяє задовольнити медичні потреби громадян та підвищувати їх якість життя та ін.

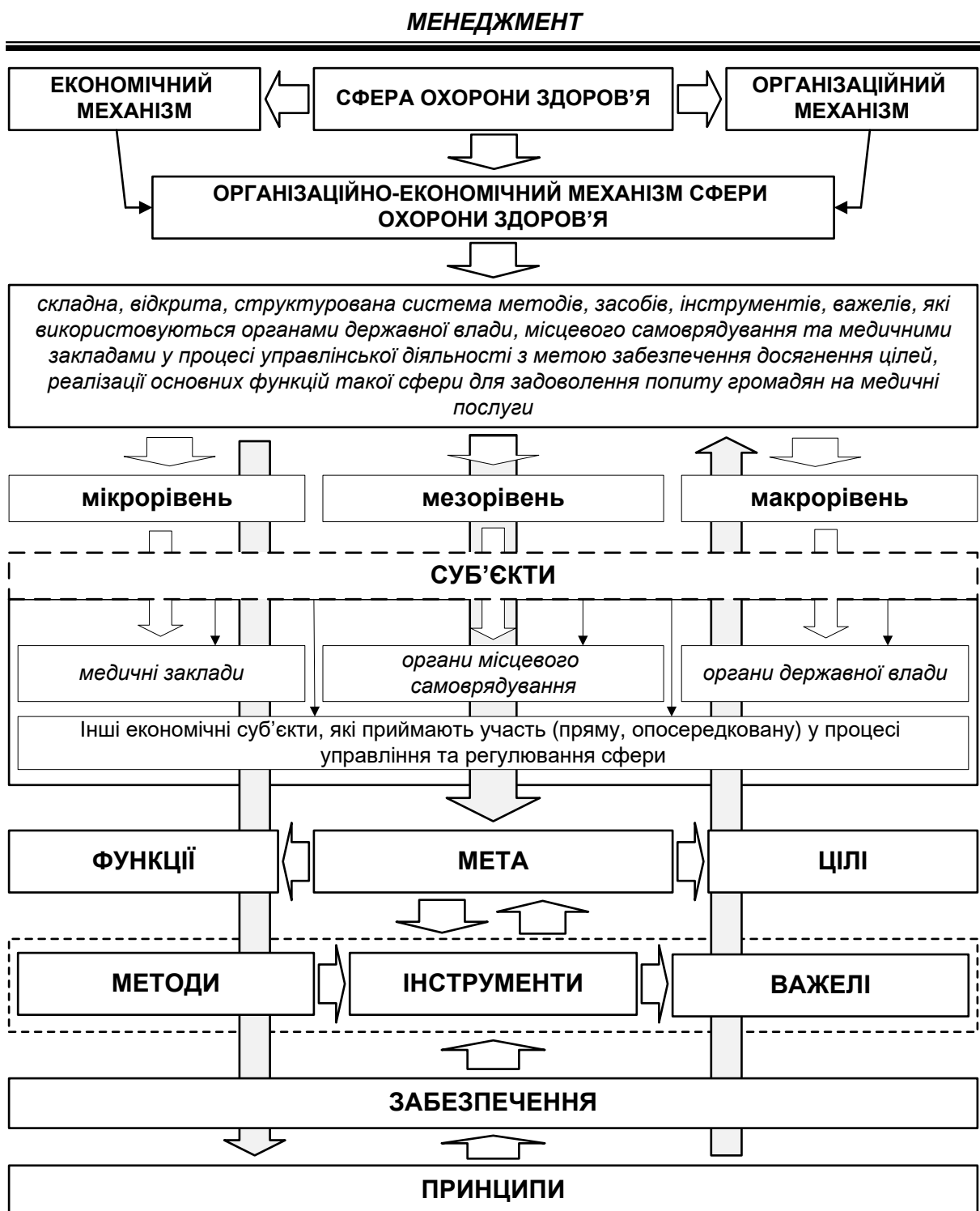

Рис. 1. Схема організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я

Джерело: узагальнено авторами з урахуванням [1; 14; 9, с. 169-170; 17, с. 320; 28].

МЕНЕДЖМЕНТ

Висновки і пропозиції. Отже, у статті поглиблено теоретичні положення функціонування та трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я. Це було реалізовано через аналіз сутності та змістових ознак організаційного та економічного механізмів, які функціонують у межах зазначеної сфери. При цьому також детально розглянуто окремі наукові підходи до трактування змісту «організаційно-економічного механізму», що дозволило конкретизувати його сутність у сфері охорони здоров'я, а саме запропонувати таке визначення: організаційно-економічний механізм сфери охорони здоров'я – складна, відкрита, структурована система методів, засобів, інструментів, важелів, які використовуються органами державної влади, місцевого самоврядування та медичними закладами у процесі управлінської діяльності з метою забезпечення досягнення цілей, реалізації основних функцій такої сфери для задоволення попиту громадян на медичні послуги.

На основі конкретизації змісту зазначеного механізму були виокремлені специфічні риси його функціонування. Це також дозволило побудувати структурну модель такого механізму, визначити його суб'єктів, об'єкт, інші окремі елементи та встановити їх взаємозв'язок. Подальші наукові дослідження в цій сфері можуть стосуватися більш детального розгляду особливостей використання методів, інструментів та важелів для забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я на основі зміни та удосконалення організаційно-економічного механізму її функціонування.

Список використаних джерел

1. Бондар В. Ю. Сутність поняття «організаційно-економічний механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства» [Електронний ресурс] / В. Ю. Бондар // Ефективна економіка. – 2018. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6503>.
2. Борщ В. І. Менеджмент та маркетинг в охороні здоров'я : навчальний посібник / В. І. Борщ, О. В. Рудінська, Н. Л. Кусик. – Херсон : Олді+, 2022. – 264 с.
3. Гавриченко Д. Г. Механізми трансформації охорони здоров'я України в умовах пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] / Д. Г. Гавриченко // Публічне управління і адміністрування в Україні. – 2022. – Вип. 29. – С. 27–31. – Режим доступу: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/29-2022/5.pdf>.
4. Головаш О. В. Механізм забезпечення розвитку закладів охорони здоров'я АТ «Укрзалізниця» [Електронний ресурс] / О. В. Головаш // Економічний простір. – 2019. – № 152. – С. 131-141. – Режим доступу: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/5535>.
5. Драгунов Д. М. Особливості фінансового забезпечення галузі охорони здоров'я в Україні / Д. М. Драгунов, М. М. Забаштанський // Науковий журнал Причорноморські економічні студії. – Одеса, 2019. – № 38(2). – С. 88-93.

МЕНЕДЖМЕНТ

6. Дубина М. В. Механізм розвитку ринку фінансових послуг на основі формування інституту довіри: теорія, методологія, практика: монографія / М. В. Дубина. – Чернігів : ЧНТУ, 2018. – 668 с.

7. Економічна енциклопедія : у 3 т. / відп. ред. С.В. Мочерний. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. – Т. 2. – 848 с.

8. Зборовська О. М. Економічний механізм управління розвитком промислового підприємства [Електронний ресурс] / О. М. Зборовська // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 2. – С. 24-27. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2010/7.pdf.

9. Краснова О. І. Особливості механізму державного регулювання сфери охорони здоров'я [Електронний ресурс] / О. І. Краснова, Т. В. Плужнікова // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 7. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/10.pdf.

10. Лисенко Ю. Організаційно-економічний механізм управління підприємством / Ю. Лисенко, П. Єгоров // Економіка України. – 1997. – № 1. – С. 86-87.

11. Літвінов О. С. Сутність та види механізмів в економіці [Електронний ресурс] / О. С. Літвінов, С. М. Капалан // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – Випуск 6 (11). – С. 146-149. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7196/1/C%D1%83%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8%20%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%86%D1%96.pdf>.

12. Мазур Н. А. Організаційно-економічні засади формування економічного потенціалу підприємств продовольчого підкомплексу подільського регіону : автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Н. А. Мазур. – Луґанськ, 2012. – 44 с.

13. Микитюк В. М. Форми організації виробництва та оптимізація виробничої структури скотарських підприємств / В.М. Микитюк, В.Є. Данкевич // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Гжинського. – 2012. – Том 14, № 1(51). – Ч. 1. – С. 458-465.

14. Охріменко І. О. Фінансовий механізм системи охорони здоров'я [Електронний ресурс] / І. О. Охріменко. – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52753/6/Okhrimenko_Finansovi_mekhanizm.pdf;jsessionid=DFCF6B28CAE2C0DB68F896D437959FFD.

15. Плющ І. С. Місцеве самоврядування та економіка (до проблем ефективності законодавчих механізмів) / І. С. Плющ // Економіка АПК. – 2002. – № 1. – С. 3-9.

16. Погріщук Б. В. Організаційно-економічні засади ефективного функціонування зернопродуктового підкомплексу : [монографія] / Б. В. Погріщук. – Тернопіль : Джура, 2009. – 370 с.

17. Попело О. Організаційно-економічний механізм запобігання корупції в органах влади в контексті забезпечення ефективного регулювання системи охорони здоров'я [Електронний ресурс] / О. Попело // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 6, Т. 2. – С. 318-322. – Режим доступу: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=16534>.

МЕНЕДЖМЕНТ

18. Роговий А. Концептуальні засади стратегічного управління сферою охорони здоров'я / А. Роговий, Л. Ремньова // Науковий вісник Полісся. – 2022. – № 2(25). – С. 20-32.

19. Рябець Д. М. Державне регулювання сфери охорони здоров'я: принципи, механізм та інструменти [Електронний ресурс] / Д. М. Рябець // Економічні горизонти. – 2018. – № 4(7). – С. 164–174. – Режим доступу: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/212757>.

20. Соколова А. А. Організаційно-економічний механізм функціонування кооперативів в Україні / А. А. Соколова // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 9. – С. 88-96.

21. Трансформаційні процеси розвитку менеджменту у галузі охорони здоров'я / О. А. Мартинюк, В. І. Борщ, О. В. Рудінська, М. В. Данилко // Ринкова економіка: сучасна теорія та практика управління. – 2021. – Т. 20, Вип. 3 (49). – С. 46-60. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.3\(49\).266244](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.3(49).266244).

22. Тульчинська С. О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу/ С. О. Тульчинська // Стратегічні пріоритети : [наук.-аналітичний щоквартальний зб. НІСД при Президентові України / гол. ред. Ю. Г. Рубан]. – 2008. – № 1(6). – С. 89 –95.

23. Хринюк О. С. Генезис наукової думки щодо поняття «організаційно-економічний механізм» [Електронний ресурс] / Хринюк О. С., Дергалюк М. О. // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2017. – № 14. – С. 267–274. – Режим доступу: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108769/103711>.

24. Черевко Х. Л. Теоретичні аспекти організаційно-економічного механізму управління діяльністю страхових організацій / Х. Л. Черевко // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2012. – № 739. – С. 57–65.

25. Шкарлет С. М. Організаційно-інфраструктурне забезпечення розвитку сільського господарства України / С. М. Шкарлет, М. В. Дубина, А. В. Тарасенко. – Чернівці : ЧНТУ, 2016. – 208 с.

26. Яремко І. І. Підвищення ефективності механізмів управління закладами сфери охорони здоров'я [Електронний ресурс] / І. І. Яремко // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. – 2021. – № 2(6). – Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25522/nzmened-127-139.pdf>.

27. Kalle Pajunen. The Nature of Organizational Mechanisms [Electronic resource] / Kalle Pajunen. – Accessed mode: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0170840607096384>.

28. Popelo O. V. Organizational and economic support for the transformation of the health care system in the context of digitalization / O. V. Popelo, R. V. Tulchynskiy // Економічний вісник Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технічний університет». – 2023. – № 1. – С. 151-157. DOI: 10.32434/2415-3974-2022-17-1-151-157.

МЕНЕДЖМЕНТ

References

1. Bondar, V.Yu. (2018). Sutnist poniattia «orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstva» [The essence of the concept of “organizational and economic mechanism for managing the external economic activity of an enterprise”]. *Efektivna ekonomika – Effective Economics*, (8). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6503>.
2. Borshch, V.I., Rudinska, O.V., Kusyuk, N.L. (2022). *Menedzhment ta marketynh v okhoroni zdorovia [Management and marketing in health protection]*. Oldi+.
3. Havrychenko, D.H. (2022). Mekhanizmy transformatsii okhorony zdorovia ukrainy v umovakh pandemii COVID-19 [Mechanisms of transformation of the health of Ukraine in the minds of the COVID-19 pandemic]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini – Public management and administration in Ukraine*, 29, 27–31. <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/29-2022/5.pdf>.
4. Holovash, O.V. (2019). Mekhanizm zabezpechennia rozvytku zakladiv okhorony zdorovia AT «Ukrzaliznytsia» [Mechanism for ensuring the development of health protection deposits of JSC “Ukrzaliznytsia”]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, (152), 131-141. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/5535>.
5. Drahunov, D.M., Zabashtanskyi, M.M. (2019). Osoblyvosti finansovoho zabezpechennia haluzi okhorony zdorovia v Ukraini [Features of financial security and health protection in Ukraine]. *Naukovyi zhurnal Prychornomorski ekonomichni studii – Scientific journal Black Sea Economic Studies*, (38(2)), 88-93.
6. Dubyna, M.V. (2018). *Mekhanizm rozvytku rynku finansovykh posluh na osnovi formuvannia instytutu doviry: teoriia, metodolohiia, praktyka [Mechanism for the development of the financial services market based on the formation of the institution of trust: theory, methodology, practice]*. ChNTU.
7. Mochernyi, S.V. (Ed.). (2001). *Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia]*. (Vol. 2). Vydavnychiy tsentr «Akademiia».
8. Zborovska, O.M. (2010). Ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia rozvytkom promyslovoho pidpriemstva [Economic mechanism for managing the development of industrial enterprise]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and evidence*, (2), 24-27. http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2010/7.pdf.
9. Krasnova, O.I., Pluzhnikova, T.V. (2018). Osoblyvosti mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання sfery okhorony zdorovia [Features of the mechanism of state regulation in the sphere of health protection]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and evidence*, (7). http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/10.pdf.
10. Lysenko, Yu., Yehorov, P. (1997). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia pidpriemstvom [Organizational and economic mechanism of enterprise management]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, (1), 86-87.
11. Litvinov, O.S., Kaptalan, S.M. (2017). Sutnist ta vydy mekhanizmiv v ekonomitsi [The essence and types of mechanisms in the economy]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: economy, business and management*, 6(11), 146-149. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7196/1/C%D1%83%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D>

МЕНЕДЖМЕНТ

1%82%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8%20%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%86%D1%96.pdf.

12. Mazur, N.A. (2012). *Orhanizatsiino-ekonomichni zasady formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidpriemstv prodovolchoho pidkompleksu podilskoho rehionu [Organizational and economic principles of the formation of the economic potential of enterprises of the food sub-complex of the Podil region]* [PhD dissertation].

13. Mykytiuk, V.M., Dankevych, V.Ie. (2012). *Formy orhanizatsii vyrobnytstva ta optymizatsiia vyrobnychoi struktury skotarskykh pidpriemstv [Forms of production organization and optimization of the production structure of livestock enterprises]. Naukovyi visnyk LNUVMBT im. S. Z. Hzhynskoho – Scientific Bulletin of LNUVMBT named after S. Z. Gzhynskyi, 14(1(51)), 1, 458-465.*

14. Okhrimenko, I.O. (n.d.). *Finansovyi mekhanizm systemy okhorony zdorovia [Financial mechanism of the healthcare system]. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52753/6/Okhrimenko_Finansovyi_mekhanizm.pdf;jsessionid=DFCF6B28CAE2C0DB68F896D437959FFD.*

15. Pliushch, I.S. (2002). *Mistseve samovriaduvannia ta ekonomika (do problem efektyvnosti zakonodavchykh mekhanizmiv) [Local self-government and the economy (to the problems of the effectiveness of legislative mechanisms)]. Ekonomika APK – Economics of APC, (1), 3-9.*

16. Pohrishchuk, B.V. (2009). *Orhanizatsiino-ekonomichni zasady efektyvnoho funktsionuvannia zernoproduktovoho pidkompleksu [Organizational and economic principles of effective functioning of the grain product sub-complex]. Dzhura.*

17. Popelo, O. (2022). *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm zapobihannia koruptsii v orhanakh vlady v konteksti zabezpechennia efektyvnoho rehuliuвання systemy okhorony zdorovia [Organizational and economic mechanism of corruption prevention in authorities in the context of ensuring effective regulation of the health care system]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University, 6(2), 18-322. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=16534>.*

18. Rohovyi, A., Remnova, L. (2022). *Kontseptualni zasady stratehichnoho upravlinnia sferoiu okhorony zdorovia [Conceptual principles of strategic management in the field of health care]. Naukovyi visnyk Polissia – Scientific Bulletin Polissya, (2(25)), 20-32.*

19. Riabets, D.M. (2018). *Derzhavne rehuliuвання sfery okhorony zdorovia: pryntsyipy, mekhanizm ta instrumenty [State regulation of the sphere of health care: principles, mechanism and tools]. Ekonomichni horyzonty – Economic horizons, (4(7)), 164–174. <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/212757>.*

20. Sokolova, A.A. (2009). *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm funktsionuvannia kooperatyviv v Ukraini [Organizational and economic mechanism of functioning of cooperatives in Ukraine]. Visnyk KNTEU – KNTEU Bulletin, (9), 88-96.*

21. Martyniuk, O.A., Borshch, V.I., Rudinska, O.V., Danylko, M.V. (2021). *Transformatsiini protsesy rozvytku menedzhmentu u haluzi okhorony zdorovia*

МЕНЕДЖМЕНТ

[Transformational processes of management development in the field of health care]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia ta praktyka upravlinnia – Market economy: modern management theory and practice*, 20(3(49)), 46-60. [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.3\(49\).266244](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.3(49).266244).

22. Tulchynska, S.O. (2008). Funktsionuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu innovatsiinoho protsesu [Functioning of the organizational and economic mechanism of the innovation process]. *Stratehichni priorytety: nauk.-analytychnyi shchokvartalniy zb. NISD pry Prezydentovi Ukrainy Strategic priorities: scientific and analytical quarterly coll. NISD under the President of Ukraine*, 1(6), 89–95.

23. Khryniuk, O.S., Derhaliuk, M.O. (2017). Henezys naukovi dumky shchodo poniattia «orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm» [The genesis of scientific opinion regarding the concept of "organizational and economic mechanism"]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «KPI» – Economic bulletin of NTUU "KPI"*, (14), 267–274. <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108769/103711>.

24. Cherevko, Kh.L. (2012). Teoretychni aspekty orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia diialnistiu strakhovykh orhanizatsii [Theoretical aspects of the organizational and economic mechanism of managing the activities of insurance organizations]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems*, (739), 57–65.

25. Shkarlet, S.M., Dubyna, M.V., Tarasenko, A.V. (2016). *Orhanizatsiino-infrastrukturne zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy [Organizational and infrastructural support for the development of agriculture in Ukraine]*. ChNTU.

26. Yaremko, I.I. (2021). Pidvyshchennia efektyvnosti mekhanizmiv upravlinnia zakladamy sfery okhorony zdorovia [Increasing the efficiency of the management mechanisms of health care institutions]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems*, (2(6)). <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25522/nzmened-127-139.pdf>.

27. Kalle Pajunen. (2008). The Nature of Organizational Mechanisms. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0170840607096384>.

28. Popelo, O.V., Tulchynskiy, R.V. (2023). Organizational and economic support for the transformation of the health care system in the context of digitalization. *Economic Bulletin of the State Higher Educational Institution "Ukrainian State Chemical and Technical University"*, (1), 151-157. 10.32434/2415-3974-2022-17-1-151-157.

Отримано 05.03.2023

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 351.77:614.2

JEL Classification: I1

Maksym Dubyna

Doctor of Economic, Professor

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: maksim-32@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-5305-7815>**ResearcherID:** [F-3291-2014](https://orcid.org/0009-0004-5186-5909)**Denys Serdiuk**

PhD Student

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: denysserdiuk@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0004-5186-5909>**ORGANIZATIONAL-ECONOMIC MECHANISM
OF THE DEVELOPMENT OF HEALTHCARE SECTORS: ESSENCE,
MORPHOLOGY AND SPECIFIC FEATURES OF FUNCTIONING**

Abstract. *The organizational-economic mechanism plays a key role in the functioning and development of all economic spheres without exception, which today are an integral part of the national economy system of the country. Harmonization of the interaction between organizational-economic mechanisms creates an appropriate effective mechanism that contributes to the development of the economy and its subjects.*

The healthcare sector is one of the key areas of the social system development of any country and an integral part of the society functioning. It is the objectivity of the need to develop this area to improve the living standards that requires the search for new methods and tools to improve its functioning. In other words, there is a need to apply separate components of the organizational-economic mechanism of this sector.

Within the article, theoretical provisions of the functioning of the organizational-economic mechanism for the development of the healthcare sector are deepened. This is carried out based on the substantiation of the essence of the "economic mechanism", justifying the specifics of these mechanisms functioning in this sector. Also, taking into consideration the scientific concepts of considering the essence of the organizational-economic mechanism, in the article, the content of this mechanism in the healthcare sector is specified, and the specific features of its functioning are highlighted. In particular, it is proposed to consider the outlined mechanism as a complex, open, structured system of the methods, tools, means, levers used by state authorities, local self-government and medical institutions by managing the activities to ensure the achievement of goals, implementation of the main functions of this sector to meet the demand of citizens for medical services.

Based on the specification of this mechanism content, the specific features of its functioning are identified. This also made it possible to build a structural model of this mechanism, identify its subjects, an object and other individual elements, and establish their relationship.

Keywords: *organizational-economic mechanism, economic mechanism, organizational mechanism, healthcare sector, mechanism, medical institution, state regulation.*

Fig.: 1. References: 28.

Бібліографічний опис для цитування:

Дубина М., Сердюк Д. Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я: сутність, морфологія та специфічні особливості функціонування. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 1(26). С. 238-254.